

A MAGYAR OTTHON

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ UTÁNI ÉVEKBEN, a csonka országban és a leszakított részekben egyaránt megindult és kibontakozott a sajátosan magyar természet és lelkeség kutatása, a történelmi múltban, föld és ember adottságaiban, az öröklött, de nagyrészt feledésbe ment kultúrkincsekben. Soha sem volt még a magyar olyan szomjasan kíváncsi arra: ki vagyok én?, mint az elmúlt évtizedekben.

Ez a szenvedélyes önmagához fordulás mindennél világosabban mutatja annak a halálos veszedelemnek megérzését, melyben nemzeti existenciánk forog. Ez a veszedelem nem csökkent, sőt inkább napról-napra növekedett. Ma még sürgetőbb ennek a kérdésnek feltétele és megválaszolása, mint évekkel ezelőtt volt. Különösképpen előtérbe került a magyar lényeg felismerhetőségének, megbizonyításának formai kérdése, vagyis a magyar életforma problémája. Ha van sajátos magyar természet és lélek, akkor lennie kell sajátos magyar magatartásnak is, melyet ez a tartalom teremt magának, s melyben önmagunk és a világ előtt össze nem téveszthető, s mással nem pótolható módon és alakban jelenünk meg. Ez az életforma nem mesterséges külsőség, hanem lényegünkből kihajtó önvédelem, önfegyelmzés és bizonyágtétel: ez vagyok, ez akarok lenni, így kell velem számolni, így lehet reám építeni, ezért kell engem tiszteletben tartani, ez az, amihez senki nem nyúlhat halálig való védekezésem kihívása nélkül. Volt ilyen magyar életforma az önfenntartó foglalkozásokban, a jogrendben, a hadiéletben, a gondolkodásban, a művészetben, az erkölcsiségben, a valóságban. De a XVIII. és XIX. századok során, a magyar érterő ellenállásának fájdalmas megtörése és a magyarság létszámának tragikus visszaesése után ez az életforma elhalványodott, visszahúzódott, feledésbe ment, s helyét idegen, mindinkább nemzetközi megnyilatkozás váltotta fel. Ezzel természetesen együttjárt a magyar értékek pusztulása és az életerők hanyatlása is. Mikor Trianon reánk szakadt, már sok tekintetben csak külső ítélete nyilvánult meg benne egy belülről régebben elvesztett létharcnak. Az ítélet rettentő és brutalitásában igazságtalan volt, de egyre azért gondviselészerű és jó: felébresztett a halál álmából és önmagunk vizsgálata, értékeink megkeresésére, az élethez való jogunk és hivatásunk új öntudatosítására kényszerített. Most vizsgálunk ebből az önismeretből, tűzben és vérben, halálos fenyegetések és súlyos teherpróbák között. Bármily rövid időnk volt arra, hogy erőinket felismerjük és számbavegyük, csak ezt a készületet állíthatjuk szembe az életünk lángját kioltani akaró ellenséggel, s harcközben sem szabad abbahagynunk a jövőre való további felkészülésünket.

EZ ALKALOMMAL a magyar életforma különféle területeken való megnyilatkozásainak közös gyökerére, az alapformára kívánok rámutatni. Mélyen meg vagyok győződve afelől, hogy a magyarság jövődjének lehetősége ezen az alapformán épül, vagy omlik össze. Elsősorban, mindenekelőtt erről lehet és kell megismerni a magyart, önmagunk és mások részéről egyaránt. Ez az alapéletforma a magyar otthon. Tudatosan és szándékosan mondtam otthont és nem családot. Ezzel világosan jelezni kívántam, hogy a pusztán vérségi köteléknél és a gazdasági érdekszövetségnél mélyebb egységre, s magasabbrendű értékvalóságra tekintek. Család a vérség és érdek alapján is lehetséges és van is. De az ilyen kötelékekben egyúttal megjelenik az érdekellentét és a nemzedékek harca, a szülői zsarnokság és a gyermeki lázadás, amik a családot felbontják, s idegen elemekre robbantják széjjel. Ezzel szemben az otthon azt a családi egységet és közösséget jelenti, ahol a tagokat a lélek kapcsai fűzik össze, ahol a felelősség és áldozatosság törvénye uralkodik, s a tiszta szeretetközösség nyújt a tagoknak védelmet, vigasztalást, békességet minden külső támadás ellen, s a lélek ad erőt az élet fizikai és szellemi küzdelmére. Családja, így vagy úgy, mindenkinek van, de otthona sokkal kevesebbnek. A magyar otthon olyan családi közösséget jelent, amelyik már önmagában erkölcsi jellegű, mert öntudatos vállalása annak a feladatnak, amely önmagán túl a nemzet egészére, annak létparancsára tekint. Egész történelmünk bizonyítja, hogy a magyar élet hozzá van forrva a családi otthon életformájához. Ez pedig azért van így, mert magyar szemlélet szerint a család kicsi nemzet és az otthon kicsi haza, amiből következik, hogy a nemzet és a haza nem más, mint nagy család és otthon. Ebből az ősi élményből fakadt a magyarságnemzetalkotó és fenntartó ereje. Sajátos magyar örökség ez. A mi szemünkben a család világrendi tényező, mellyel semmiféle szükségből, érdekből, vagy kényszerből alkotott társadalmi alakulat össze nem mérhető, mindenik ideiglenes és változhatik, csak egyedül a család nem. Az egészséges családi otthon tehát az egészséges magyar nemzet alapja és biztosítója. Nemzeti eszményünk családiasága folytán jövődjünk legfontosabb feladata a magyar otthon helyreállítása. Mert éppen ez a hagyományos életforma bomlott meg s lett idegen, vagy nemzetközi utánczattá.

A feladat súlya a nőknön, elsősorban az anyákon van. Az otthon a nők éltető eleme és ők az otthon éltető lelke. Az a magyar közmondás, hogy »legjobb otthon«, a magyar nő, a feleség és anya ősi dicsőségét hirdeti. Gonosz századok során keresztül formálódott ezekké a szavakká a sóvárgás, mellyel otthonuk felé fordultak az örökös harcban, bujdosásban, világjárásban, száműzetésben és rab-ságban hányódó magyar férfiak. De ezt a dicsőséget a magyar nő csak mint nő igényelheti. Az egész világon páratlan méltósága, anyai élethivatásának egyedülálló tisztelete, létének koronája női mivoltában van. Aligha létezik nemzet, melynek férfitársadalma akkora tisztelettel és hódolattal övezné a nőt, mint a magyar, de kizárólag sajátos női hivatása körében.

ETTŐL A MAGYAR HAGYOMÁNYTÓL való lassú elhanyaglás veszedelmes törést s halállal fenyegető változást idézett fel a magyar nemzeti és társadalmi életben. A nők egyrésze azt hitte és hiszi most is, hogy emberi mivoltát, méltóságát és szabadságát csak férfimintára és férfimódon biztosíthatja. Leszállva sajátos elsőségének magaslatáról, egyenlőségi harcba kezdett a férfival. Ennél szörnyűbb, mert idegenlelkűbb és nemzettagadóbb tévedést a magyar nő el sem követhetett volna. Legyünk tisztában azzal, hogy ennek a harcnak csak a nő lehet a vesztese, mert rossz, gyenge és üres férfiutánnál egyebet nem érhet el, holott értéke nem ebben a haszontalan másolatban, hanem páratlan eredetiségében rejlik. Női érvényesülés férfi életmódban: lemondás a nő életének céljáról és értelméről. Künn a világban egyetlen ponton sem képes a férfit utolérni, pótolni, vagy helyettesíteni, egyszerűen azért, mert helye nem künn a világban van. Az otthon az a hely, ahol a nő megtámadhatatlanul és elvitathatatlanul a maga eredeti területén mozog, s ahol utolérhetetlen, pótolhatatlan és helyettesíthetetlen. Az otthonáról lemondó nő önmagáról mondott le. Nemcsak a gyermek képe homályosul el tudatában, hanem elsorvadnak a szeretetre, önfeláldozásra, másokban való megújulásra szolgáló hatalmas és dicsőséges képességei is. Az a nagyszerű ajándék, melyet ő kapott Istentől, s melyet Madách halhatatlan szavakkal énekelt meg:

*„S ha tetszés életed
Zájában elnémul az égi szó,
E gyöngye nő tisztább lelkiülete
Az érdekek mocskától távolabb
Meghallja azt és szíverén keresztül
Költészetté fog és dallá szűrődni.”*

A nőt nem azért kell az otthon lelkévé tenni, mert ez a férfinak kényelmesebb és tetszetősebb, hanem önmagáért és a nemzetért. Mindezek igazságát a magyar otthon mai otthontalansága bizonyítja. Külső képében és belső szellemében egyaránt nemcsak idegen, hanem egyenesen ellenséges minták utánzata. Modern? Nem. A korszerűség nem az utánzásban, hanem saját mai létérdekünknek helyes felismerésében és szolgálatában áll. Létérdekünk pedig egyaránt mennyiségi és minőségi. Sok magyar gyermek és lelkileg különböző gyermekek sokasága teheti a magyar jövődőt bizonyossá. Ennek a kétarcú gyermekáldásnak forrása a magyar otthon, melyet csak a magyar nők öntudatos és áldozatos vállalkozására építhetünk rá.

Önként felmerül az a kérdés, hogy mi történjék azokkal a nőkkel, akik saját hibájukon kívül nem lehetnek egy családi otthonnak éltető lelkévé, mint feleségek és anyák. A kérdés sokkal messzebb vezet annál, semhogy ezen a helyen belemehetnénk fejtegetésébe. De annyit megjegyezhetünk, hogy azoknak a nőknek is a magyar otthon szolgálatába kell állítaniok testi és szellemi erőiket, akik maguk nem lehetnek feleségek és anyák. Tőlük egy talán még önzetlenebb és szebb áldozatot kíván a magyar jövő: mások reájuk

bízott vagy szüleiktől elmaradott gyermekeinek szeretetét, gondozását, nevelését és előkészítését az otthonalapításra. Természetesen nem tagadjuk azt sem, hogy a családi otthonért a magyar férfi is felelős. Említsük meg legalábbis azt a férfikötelezettséget, hogy az élet harcában kapott sebeket és méltatlanságokat ne szabadítsa rá otthonára, ne legyen rosszabb otthon, mint künn a vüágban, sőt minden tekintetben otthon igyekezzék lénye legjavát kiárasztani lelkéből élettársára és gyermekeire. Így lesz az ő számára is a vígasztalásnak és gyógyulásnak erőforrásává a magyar otthon.

MI A TEENDŐNK? Mindenekelőtt szabaduljunk meg egy súlyos hibától, amely eddig annyi sok jó törekvést hiúsított meg az otthon ősi magyar életformájának visszaállítására, illetőleg fölépítésére nézve. A külsőségekben magyarossá tett otthon, belső megújulás nélkül: hiábavaló, értéktelen és hazug öncsalás. Ellenkezőleg, mindenekelőtt a léleknek kell magyarrá lennie az ősi és igazi magyar értékek átélése által, hogy ez a lélek alakítsa ki önmagából a sajátos külső formákat is. A mértéknek a magyar értelemből és a magyar szívből kell fakadnia. Nem magyarkodó divatra van szükségünk, hanem magyar öntudatra, az alapértékekben való szilárd meggyőződésre és az igazi magyar sajátosságok szeretetére.

Hol keressük a magyar otthont? Nem halt meg, csak alszik. A lélek, amelyik formálta, ott alszik a múltban és az ösztönökben. Nem a formákat, hanem a létesítő lelket magát kell fölébresztenünk a történelem és az ösztönök mélyéből. A magyar otthon lelke így határozható meg: egyszerű és kevés külső igény, nagy és magas belső, lelki, erkölcsi törekvések. Mindíg ez adta meg a magyar otthon ösztönző és visszahívó varázsát. Jellemeket nevelt az élet fizikai és szellemi harcára, s békességet és vígasztalást adott e harcok fáradtjainak és sebesültjeinek. Mindkét áldása a magyar anya céltudatából és önfeláldozásából fakadt. Mert a magyar anya ősidőktől fogva katonákat nevelt és sebesülteket ápolt, új harcok számára. Leányait is katonafeleségnek, katonanyának neveite. Ezt kellett tennie, mert örökké ez volt a magyar nemzet fizikai és szellemi világhelyzete, s ma is ez. Kemény osztályrész, de vállalnia kell, különben meghalunk. A magyar otthon tehát katonatthon kell, hogy legyen. Nem kényeztető, de fizikai és szellemi értelemben egészségesen fegyelmező és fejlesztő. A szülők majomszeretete helyett az igazi, mély érzelmi és erkölcsi képességeket felszabadító nevelői szolgálatra van szükségünk. Le kell mondanunk a gyermek önző birtoklásáról, s úgynevezett boldogítására való igyekvés helyett arra kell nevelnünk, hogy bármely körülmények között saját testi és lelki erőforrásaiból győzelmesen harcolni képes jellemmé legyen.

A mai magyar otthonból hiányzik ez a győzelembe vetett hit. Nincsenek nagy, közös testvéri célok, melyek a magyar családi otthonokat egységbe fűznék, s eltöltenék a bátor életvállalás bizalmával és reménységével. Miután a szülők önmagukban sem hisznek, természetesen kételkednek gyermekeikben is, s ezért próbálnak külső támasztékokat biztosítani számukra. A magyar otthon meg-

újító lelke a magyar hivatás hite. Nem a magunk apró egyéni érdekeiért tartott meg a századok vérzivatarában Isten csodálatos kegyelme, hanem, mivel célja van ezzel a nemzettel ezen a helyen. Ha nem hiszünk abban, hogy az emberi életnek és értékeknek sajátos képviselőjére vagyunk rendelve, melyet helyettünk más nem teljesíthet, akkor belenyugodtunk halálos ítéletünkbe, mely emberi értelmé szerint már ezer év óta alá volt írva a nálunk sokszorta hatalmasabb ellenségek akaratában. Ilyen hivatástudatot és meggyőződést azonban csak a magyar keresztyén családi otthon képes kiirthatatlanul beplántálni és kivirágoztatni gyermekeinek lelkében. A magyar apának és anyának hinnie kell abban, hogy fia legyőzi önmagát és megvédelmezi az örökkévaló értékeket, hogy lánya üres és céltalan öntetszélgs helyett képes lesz az önfeláldozó szeretetre. A kishitúséget, a hazug romantikát és a kendőzött érzékiséget egyedül csak az ilyen otthoni szellem képes már csirájában, a gyermeki szívben megsemmisíteni. Viszont semmiféle hadsereg és semmiféle fizikai fegyver ki nem pusztíthatja a lélek értékeibe vetett magyar hitet, amíg azt a magyar családi otthonok felelős és áldozatos szeretetének páncéla védelmezi.

HA ILYEN AZ OTTHON LELKE, akkor változik a formája is és kibontakozik az a sajátos külső magyar életforma, amelyet ez a lélek igényel magának. De egy pillanatra se gondoljuk azt, hogy a külsőségek jelentéktelenek. Csak addig jelentéktelenek, amíg esetlegesen, kívülről aggatják rá őket a lélekre, mint a karácsonyfára a díszeket. A fa virága, lombja, gyümölcse, koronájának ágazása, mihelyt a gyökérből származott, többé nem jelentéktelen külsőség, hanem magának a lényegnek megtestesülése. Így lesznek jelei és bizonyosságai a magyar életforma megnyilatkozásai az életerőnek, az öntudatnak és a műveltségnek.

Két véglet ellen kell azonban eleitől kezdve szabadságharcot folytatnunk az egységes magyar életforma győzelméért. Az egyik az idegent utánzó rabszolgaság. Nem igaz, hogy az idegen szebb, jobb, egészségesebb mint a magyar. Ezt leginkább a női divat uralma bizonyítja. A nők közül senki se gondol a ruhaszabás, a kalap vagy az arcfestés dolgában arra, hogy az szép, jó vagy egészséges, hanem csak arra, hogy divatos-e? A divat parancsára a nők a legképtelenebb ízléstelenségekre képesek. Tehetetlen rabszolgái sokszor teljesen esztelen, sőt örült parancsoknak. Miért van az, hogy a magyar nők nem akarják ezt belátni s ha belátják is, nem merik kimondani, haragra kelni ellene s lerázni magukról ezt a szégyenletes rabigát? Pedig ez a divatszolgaság föl sem mérhető lelki, ízlésbeli és erkölcsi romlás okozója a családi otthon és az egész nemzeti társadalom életében. Továbbmehetnénk a családi ház berendezésének és díszítésének kérdésére, ahol ismét ugyanazt a sablonszerű, gépies utánzást, rabszolgaságot és nemzetközi ízléstelenséget találunk. Életrendünk, szokásaink, társasérintkezésünk, szórakozásaink egész vonalán mindenütt az öntudatlanság és szolgaság szégyenbélyege jellemez. Különösen megdöbbentő az, hogy

mindkét nembeli ifjúságunk, a szabadság és szépség igénylésének jelszavai alatt idegen és nemzetközi sablonokat utánózik a legszolgáibb öntudatlansággal s ezekre építi fel sokszor elrémítően felelőtlen és jövőgyilkos életgyakorlatát. A magyar lélek természetlő fogva zárkózott, szemérmes, józan és igazságra törekvő. Ezekből a tulajdonságokból valami egészen más életforma következne, t. i. éppen a családias és otthonos életforma s nem az az utcai, strandi és sporttelepi, melyet a mi ifjúságunk követel és kedvel.

De megvan a másik véglet is: az erőszakolt és ízléstelen magyarkodás a külsőségekben. Nem egyéb ez, mint lelketlen és felületes iparkodóknak az üres belsőre mázolt képmutatása. Nehány zsinór vagy tulipán a ruhán nem teszi magyarrá a szívet és a jellemet. Nehány mázas cserépkorsó, kalotaszegi varottas és merev-hátú falusi szék nem varázsolhat magyar otthont abba a házba, amelyben nincs magyar kötelességérzés és magyar testvéri szeretet. Azzal nem leszünk magyarabbakká, ha egymást bátyámuramnak és öcsémnek szólítgatjuk. A magyar életrend nem azon fordul meg, hogy pont tizenkettőkor ebédeljünk. S nem a végtelen kártyacsaták nemesítik magyarrá szórakozásainkat.

A megoldás kulcsa »a népi«-nek helyes szemléletében, értékelésében és gyakorlásában rejlik. Ne azonosítsuk a népet semmiféle gazdasági, szociális vagy politikai kategóriával. Ne higyjük el, hogy önmagában értékes és jó mindaz, ami paraszti vagy szegény-emberi. Jussunk el végre oda, hogy népi az összes társadalmi rétegekben, foglalkozásokban és alkotásokban az, ami a magyarban őseredeti és valóban értékes. Gondolkozásban, érzésben, erkölcsi vonásokban, magatartásban, művészetben egyaránt csakis ez az örök népi és örök magyar, minden születési, rangbeli vagy egyéb különbség nélkül. Ne csaljuk meg magunkat egy valótlan idillikus népimádatallal és ne engedjünk egy hasonlóan valótlan és igazságtalan úri gögnek. Népi és magyar az az emberség, mely a mi földünk, a mi multunk és a mi lelkünk sajátosságából fakadt és csakis a mienk. Ez az, aminek ősforrása, foglalatja, védővára és kirepítő fészke a magyar otthon. Ha belül, lelkében ilyen, akkor nem kell erőszakosan ráaggatni a magyar külsőt, mert az magától alakul ki, az újra megszemjázott és megismert mult legnemesebb hagyományaiból. Élet-érdekünk arra sürget, hogy nagyon szoros és nagyon közvetlen otthonias társadalmi együttműködésre rendezkedjünk be. Az otthon szellemét kell kiterjeszteni a fajközösségbe tartozó testvérek összességére. Előbb ennek a testvériségnek kell nemzedéket nevelnünk, hogy az állami élet keretében és eszközeivel hatalmat is tudjunk gyakorolni. A magyar otthon vonzása előbb magát a magyarságot forrassza össze, s azután lehet azzá az egyetlen biztos erővé, mely a Kárpátmedence népeit összetartja. A magyar országjövő igen nagy részben a magyar otthon életformájának kívánatos voltán sarkallik. Igaz, jó és szép magyarság léleken és formában s magyar testvériség a nemzet szolgálatában: ez lesz a magyar otthon áldott gyümölcsözése az elkövetkezendő jobb századokban.

MAKKAI SÁNDOR